

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת דברים תש"פ לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קע"ב

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיכתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

אשר יבחר ה' אלקיך בו, ובאת אל הכהנים הלוויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וגו', ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא' (דברים ז-ח). כי הסנהדרין היושבים בלשכת הגזית שמקודשת עוד יותר, השגתם בהתורה אמיתית יותר, והם מכוונים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

וזהו הענין שאמר הכתוב (מלאכי ב-ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא. כי בהיות שחכמת התורה תליא בקדושה, וכל מקום שקרובה יותר לקודש הקדשים מקודשת יותר. וקודש הקדשים אשר שם השראת השכינה ביחד עם התורה ארון ברית ה', הוא המקום המקודש ביותר שיתכן להיות בתחתונים, על כן השגת התורה בקודש הקדשים היא בדרגא היותר גדולה במציאות. וכיון שכל אדם לא יהיה באהל מועד (ויקרא טו-יז), ולא נכנס בה אדם רק הכהן גדול ביום הכיפורים, שנתעלה להיות כמלאך ואינו בגדר אדם (ויקרא כא-ב), על כן זכה להשגה היותר הגדולה שיתכן בתורה. ולכן שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא, שעבור זה נכנס לקודש הקדשים, על כן חכמתו יתירה על כולם, ותורה יבקשו מפיהו דייקא.

ובזה נחזור לפרשתנו, דהנה בפנים יפות (ריש הפרשה) כתוב, דמשה רבינו ביאר את התורה בארץ סיחון, משום דהוי ליה אוירא דארץ ישראל מחכים, ותורתו מצלחת לבאר התורה באויר המחכים ע"ש. ולבאר הדברים, כי משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' (אבות א-א), כל התורה שלנו נמסר מרב לתלמיד, איש מפי איש ממשה רבינו. והנה משה מסר התורה לישראל במדבר, שהוא חוץ לארץ אשר שם חכמת האדם מחצה מחכמת מבני ארץ ישראל, כי חד מינייהו כתרי מינן, ולא היה יכול למסור להם אלא לפי הכלים שלהם, ואיך תהא מסורת התורה ממשה לבני ארץ ישראל, שהם עדיפי בחכמתם. ולא עוד, אלא דיש גם עדיפי בחכמה מבני ארץ ישראל, כי חד מינן כי סליק להתם הוי כתרי מינייהו, ולעומתם בני חוץ לארץ אינן להם אלא רבע מחכמתם, ואיך תהא המסורה ממשה רבינו לתורתם. על כן כבש מתחלה ארץ סיחון ועוג שיש בה מקודשת הארץ, ונתעלו כל דור המדבר בארבעה מדריגות בחכמתם, ושם ביאר להם משה כל התורה כולה שנית, גם לפי השגת אוירא דארץ ישראל דמחכים, ובוה יושלם מסירת התורה לכל הכלל כולו. וזהו אלה הדברים אשר דבר משה אל יבלי ישראל (ק-א), לא רק לבני חוץ לארץ כפי מה שהיו ישראל או במדבר, אלא גם יושבי ארץ ישראל שעדיפי בחכמתם, גם כן תהא להם מסורת התורה מפי משה רבינו. ולכן הנגינה היא מונח רביעי, שמסר בזה התורה גם לאלו שנתעלו בארבע מדריגות ממה שהיו עד עתה.

*

והנה בתורת משה (ו) כתוב לחזק דברי רבו בפנים יפות, דהנה עמון ומואב טהרו בסיחון (גיטין לח), שהפליא ה'

אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון וגו', הואיל משה באר את התורה הזאת לאמור (א-ד). וברש"י דקדק מהו הקשר שביאר להם משנה תורה אחר שהכה לפניהם ארץ סיחון ועוג ע"ש. גם להבין מה שדייק הכתוב לומר 'אשר יושב בחשבון', מה נפקא מינה באיזה עיר היה מקום מושב מלכותו.

ונראה דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא קנח): אוירא דארץ ישראל מחכים. ולכן תורת ארץ ישראל חשובה מאד, וכמו שדרשו חז"ל (ב"ר טו-טז) וזהב הארץ ההוא טוב (ב-ב), מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל, ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל ע"כ. והענין הוא, כי חכמת התורה אינה כמו שאר חכמות שתלוי בכשרונות האדם, ומי שהוא בעל כשרון יותר מצליח יותר. אלא התורה היא חכמתו של הקב"ה, וכפי מה שמקודש יותר השגתו יתירה בתורה. וכפי מה שמתרחק מתענוגי העולם וחומרי הגוף, מתעלה יותר בתורה, וכמאמרם (אבות ו-ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו'. ולכן ארץ ישראל שמקודשת יותר מכל הארצות, זה משפיע על השגת האדם בתורה, ואין תורה כתורת ארץ ישראל.

והנה אמרו (כתובות עה). חד מינייהו [מבני ארץ ישראל] עדיף [פקחים וחריפים] כתרי מינן ע"כ. ולכאורה מדת חכמת האדם היא גזירה מן השמים בתולדותו, כמאמרם (נדה טז): שמלאך הממונה על הריון נוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו רבונו של עולם טפה זו מה תהא עליה, חכם או טפש וכו' ע"ש. ובחכמה וטפשות יש כמה דרגות, ומסתבר שגם זה נגזר אז, כמה מהמדה של חכמה תהא טפה זו. ולפי זה הנולדים בארץ ישראל הם חכמים יותר בטבעם, משום שכן נגזר עליהם בתולדותם, ולבני בבל נגזר חכמה במדה קטנה יותר. ולפי זה צריך ביאור מה שאמרו (שם) וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו ע"ש. איך ישנתנה חכמתו מעצמו ממה שנגזר עליו. אלא על כרחך כי חכמת התורה שאני, שזה תלוי בקדושת האדם, כי התורה הקדושה לא נתפסת אלא בהשראת קדושה, וכיון שארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, על כן מתעלה שם בחכמת התורה. וכמו שאמרו (ברכות לב): מתוך שחסידיהם הם תורתן משתמרת, ובירושלמי (שם) תורתן מתברכת ע"ש.

ואיתא במדרש (איכ"ר א-ד) רבתי בגויים (איכה א-א), רבתי בדעות, שהיו אנשי ירושלים מופלגים בחכמה, ובכל מקום שהיה אחד מבני ירושלים הולך למדינה, היו מציעין לו קתדרא לישב עליה, כשביל לשמוע חכמתו ע"ש. ומבואר מזה כי אנשי ירושלים היו גדולים בחכמה יותר משאר אנשי ארץ ישראל. והענין הוא, כי ארץ ישראל עצמה נחלקת לעשר קדושות (כלים א-ו), כי ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, וירושלים מקודשת יותר, והר הבית מקודש ממנו וכו'. וכיון שירושלים מקודשת יותר, על כן גם חכמתה מתעלה יותר. וזהו הטעם שאמרה תורה, כי יפלא ממך דבר למשפט וגו', וקמת ועלית אל המקום

למסור עמון ומואב ביד סיחון, כדי שיהיו מותרים בני ישראל ליקחו ממנו. וכמו שכתוב בפרשת דרכים (דברים ז' ד"ה ובוה) לבאר אריכות הפסוקים, למכה מלכים גדולים, ויהרוג מלכים אדירים, לסיחון מלך האמורי, ולעוג מלך הבשן, ונתן ארצם לנחלה, נחלה לישראל עבדו (תהלים קלז-יז). שהכוונה היא, שעמון ומואב נטהרו על ידי סיחון ועוג, וזהו שאמר תחלה, למכה מלכים גדולים ויהרוג מלכים אדירים, וקאי על עמון ומואב, והיה זה על ידי סיחון ועוג, וזהו שאמר לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבשן כי לעולם חסדו, כלומר שהכה מלכים גדולים ואדירים לפני סיחון ועוג. ונתן ארצם לנחלה, זה קאי על ארץ מלכים גדולים אדירים שהם עמון ומואב, שנתן ארצם לנחלה לסיחון ולעוג, וכל זה כדי שתהיה נחלה לישראל עבדו, שעל ידיהם נטהרו ויכלו ישראל לרשת אותם ע"כ.

והנה מבואר ברמב"ן (במדבר כא-כא) שאלמלי לא תבעו בני גד ובני ראובן ארץ סיחון היה מניחו שממה לגמרי ע"כ. ואם כן מה חשב משה לאיזה ענין הפליא ה' למסור עמון ומואב ביד סיחון כדי לטהרם בסיחון. אלא על כרחך דחשב משה יען כי הוא לא יעבור את הירדן, וטרם סילקו ראוי ומחוייב להוכיח ישראל ולשנות ולבאר התורה, ורצה ה' שיהיה זה בארץ ישראל באויר המחכים, על כן הכה סיחון לפניהם ע"כ.

ובפנים יפות ביאר הסיבה שעלה על דעת משה כי עבר הירדן יש לו קדושת הארץ, והם גם קיני קניזי קדמוני (בראשית טו-טז), והם ארץ אדום ומואב ועמון (בבא בתרא נו.). וברש"י (שם) שלא נתן להם אלא שבעה גויים, והשלשה אדום עמון ומואב עתידים להיות ירושה לעתיד ע"ש. על כן חלק עמון ומואב, שכבש אותם סיחון ממואב, יש בו קדושת ארץ ישראל כמו ארץ שבעה עממין, ולכן התחיל לבאר להם התורה שם ע"ש.

והנה עיר חשבון לא היה מערי סיחון מתחלה, אלא שכבשה ממואב, כמו שנאמר (במדבר כא-כז) כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי הוא, והוא נלחם במלך מואב הראשון, ויקח את כל ארצו מיזו עד ארנון. ועיר זה היה אחר כך בחלקו של ראובן, וכמו שנאמר (שם לב-לו) ובני ראובן בנו את חשבון וגו'. ומעתה אתי שפיר, שהקדים הכתוב כי משה ביאר את התורה, אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון, שזהו חלק ממואב, שהיא בארץ עשר עממין שהבטיח ה' ליתן אותה לנו, וממילא יש לה קדושת הארץ, ועל כן 'הואיל משה באר את התורה הזאת, כדי לשנותה בתורת ארץ ישראל שעולה בחכמתה הרבה יותר ממה שלמד עמהם בחוף לארץ במדבר.

והנה להלן מצינו, ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור, ה' אלקים אתה החלות להראות וגו' (א-ג). וברש"י לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג, דמיתי שמא הותר הנדר ע"כ. ויש לומר עוד בטעם שנדמה לו שנכנס כבר במקצת לנחלת הארץ. כי חד מינן כי סליק להתם, מתעלה כתרי מינייהו. וכאשר נכנס משה לארץ סיחון ועוג הרגיש התעלות נפלאה בחכמת תורתו, שנתעלה כבן חוף לארץ שנכנס לארץ שמתעלה בארבע מדריגות, וממנה נדמה לו שנכנס כבר קצת בנחלת הארץ. ולכן בתחלת תפלתו ה' אלקים אתה החלות וגו', הטעם היא מונח רביעי, שסיבת הדבר שנדמה לו שכבר הותר הנדר, משום שהרגיש התעלות בארבע מדריגות ממה שהיה מלפנים. [ואם כי משה קיבל תורה מה' בכל פרטיה, גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ולא שייך אצלו הוספת חכמה. מכל מקום בחטא העגל ניטל ממנו שמר החמשים של בינה, וחזרה אצלו כעת בעבר הירדן (עיין שם ראש חלק ראשון השלם דברים דף קטו), ולכן נדמה לו שהותר הנדר].

אמנם יש לומר דבאמת לא הותר הנדר גם במקצת, כי עבר הירדן אין בה קדושת הארץ. והגם שחשבון עיר סיחון הוא מארץ מואב מתחלה, מכל מקום אחר שכבשה סיחון וקנאה בכיבוש מלחמה, נפקע ממנה שם מואב. והא דזכה להשיג שם התורה כמו בארץ ישראל, טעמא אחרינא יש בה, דלכאורה יש להבין מה שהדגישו חז"ל 'אוירא' דארץ ישראל

מחכים, שתלו החכמה בהאור. ונראה בהקדם מה שראיתי לפרש בשם הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל שדקדק בלשון הכתוב (דברים יא-יד) ונתתי מטר 'ארצכם' בעתו, דלכאורה תיבת ארצכם יתירה היא, כי עיקר הברכה שהמטר יהיה בעתו ולברכה. אלא ביאור הדבר הוא, כי המטר בארץ ישראל בא מן העננים שהן עולים מן האדמה, ששאבו משם מים שיש בהם קדושת הארץ ומוריקין אותן שוב על השדות להצמיחם. אך יתכן עננים שנתחברו על ידי מים בחוף לארץ, רק הרוח הביאה העננים לארץ, ובהם מים מטומאת ארץ העמים. על כן נאמרה הברכה ונתתי מטר 'ארצכם', שהמטר יהיה מענני ארצכם, שהמים מארץ ישראל עצמה יש בה קדושה יתירה, וזה שפיע קדושה גם בתבואת השדה ע"כ (הובא בקונטרס שביבי אש אות קמו).

ועל דרך זה יש לו באויר רוחות העולם, כי יתכן רוחות של אויר הבאים מחוף לארץ ונמצאים בארץ ישראל, והם אויר חוף לארץ. ולעומת זה יש אוירא דארץ ישראל שיוצאת ממחיצותיה למקומות הסמוכות לארץ ישראל, 'אוירא' דארץ ישראל מחכים. וכאשר הגיע משה סמוך גורא להארץ, נשב ה' אוירא דארץ ישראל לארץ סיחון ועוג, וזכה להכנס לאוירא דארץ ישראל, ומוזה החכים להתעלות בתורתו יחד עם הכלל ישראל, וביאר להם התורה שנית באוירא דארץ ישראל.

*

והנה בימים האלו אנו מקוננים על חורבן בית מקדשנו. על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון, על ערבים בתוכה תלינו כנורותינו, כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותוללנו שמחה, שירו לנו משיר ציון, איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר (תהלים קלז-א). ויש לומר הכוונה דאיתא בגמרא (תענית כט.) כשחזר בית המקדש בראשונה, אותו היום תשעה באב היה, ומוצאי שבת היה [יום ראשון], והלויים היו אומרים שירה ועומדים על דוכנם. ומה שירה היו אומרים, וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיחם (תהלים צד-כג), ולא הספיקו לומר יצמיחם ה' אלקינו, עד שבאו נכרים וכבשום וכו'. משחזר הבית בראשונה נתקבצו כיתות כיתות של פרחי כהונה, ומפתחות ההיכל בידין, ועלו לגג ההיכל, ואמרו לפני רבוננו של עולם הואיל ולא זכינו להיות גוברין נאמנין יהיו מפתחות מסורות לך, וזרקום כלפי מעלה, ויצאה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם ע"כ. ונראה דזהו הכוונה שאומרים (בתפלת מוסף) ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולעשות חובותינו בבית בחירתך מפני היד שנשתלחה במקדשך, שרומז על היד של מעלה שקיבלה חזרה מפתחות המקדש.

ובגמרא (ערכין יא.) הקשו, שירה דיומיה (של יום ראשון) לה' הארץ ומלואה, וישב עליהם את אונם בשיר דארבעה בשבת הוא. ומשני איליא [קינה] בעלמא הוא דנפיל להו בפומייהו ע"כ. והיינו להודיעם כי ברעתם נחרב הבית, וברעתם יצמיחם. אמנם יש להבין הלא אמרו (תענית שם) בשבעה באב נכנסו נכרים להיכל, ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי. סמוך לחשיכה הציטו בו את האור וכו' ע"ש. והיא פליאה עצומה שגויים מרקדין בבית המקדש ומקלקלין בה זה שלשה ימים, והלויים עדיין עמדו על הדוכן בשירה וזמרה לה'. ועל כרחך דכיון שלא יצאו בהם האויבים, ובידם עדיין לומר שירה, לא הזניחו תעודתם, ועמדו על הדוכן בשיר.

וזהו שאמר הכתוב, על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. ואמר, כי אז בציון עמדנו על הדוכן עד הרגע האחרונה בשיר, ועל 'ערבים' בתוכה, שנתערבה ונתבלבלה דעתנו לומר שיר של יום רביעי ביום ראשון, ובעת שיר זה שנתערבה תלינו כנורותינו, שלא הספיקו לגמרה לומר יצמיחם ה' אלקינו, והוצרכנו לתלות כנורותינו. וכאשר ראו זאת שובינו שגם בעת החורבן, שנכנסו כבר האויבים עדיין אמרו שירה, על כן שאלונו שובינו דברי שיר, להמשיך גם עתה בשירתנו, ושירו לנו משיר ציון. אמנם אינו דומה זה לזה, כי שם אמרנו שירה בבית ה', אם כי נכנסו כבר האויבים, עשינו עדיין מה שמוטל עלינו עד כמה היה אפשר, אבל איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר, ואם אשכחך ירושלים תשכח ימיני.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מחבר ר' יעקב צבי פרידריך הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בנישוא בני למול טוב	מחבר ר' יעקב ווערצבערגער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ באויסי בתו למול טוב	מחבר ר' אברהם שמוחה שימנאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בתולדת בתו למול טוב	מחבר ר' עמרם הירש הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהכנס בנו לעיל התורה והמצות
---	---	---	--